

рядну увагу реалізації принципів соціально відповідального маркетингу фінансових продуктів для населення в таких напрямках діяльності: реклама (повне розкриття інформації про властивості фінансових продуктів та послуг); якісне обслуговування клієнтів протягом усього періоду дії договору; активна участь у підвищенні рівня фінансової грамотності населення шляхом проведення різноманітних освітніх заходів у формі роз'яснювальної роботи з управління персональними фінансами, характеристик пенсійних і страхових продуктів, створення відповідних інформаційних розділів на сайтах фінансових установ, тощо; розкриття повної, неупередженої, доступної широкому колу споживачів інформації про фінансово-економічні, екологічні та соціальні наслідки діяльності (відповідно до розроблених "Глобальною Ініціативою з питань звітності підприємств" форм і порядку складання нефінансової звітності фінансових організацій).

Висновки. Заощадження населення – альтернативний зовнішнім уливанням потужний інвестиційний ресурс соціально-економічного розвитку України, потенціал якого на сьогодні не використаний. Реалізуючи несистемні, спонтанні заходи щодо регулювання заощаджень, держава наразі не має довгострокової комплексної та чіткої політики в цій сфері. За такого підходу розраховувати на активізацію ощадного процесу в Україні та прискорену трансформацію заощаджень в інвестиції неможливо. Отже, основними напрямками державного регулювання у зазначеній сфері мають стати: створення сприятливих умов для формування заощаджень населення; реформування сектора довгострокового страхування; поширення практики використання державних цінних паперів як дієвого фінансового інструмента; запровадження державної Програми пенсійних заощаджень; підвищення рівня фінансової грамотності населення, орієнтування діяльності фінансових установ на реалізацію принципів "моральної економіки" та "соціальної відповідальності".

Література

1. Horioka, Y. Charles. Why Do People Save? A Micro-Analysis of Motives for Household Saving in Japan / Charles Yuji Horioka, Wakō Watanabe // The Economic Journal. – 1997. – Vol. 107, No. 442. – P. 537-552.
2. Дерябина, М. Государственно-частное партнерство: теория и практика / М. Дерябина // Вопросы экономики : теорет. и научно-практ. журнал. – 2008. – № 8. – С. 61-77.
3. Дерябина, М. Государственно-частное партнерство: теория и практика / М. Дерябина // Вопросы экономики : теорет. и научно-практ. журнал. – 2008. – № 8. – С. 68.
4. Support of Housing in the Czech Republic – Buildings Savings – Association of Czech Building Savings Banks – Електронні текстові дані (16129 байт). [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.acss.cz/en/buildings-savings/support-of-housing-in-the-czech-republic>.
5. Housing Finance Systems for Countries in Transition: Principles and Examples / Economic Commission for Europe. – ECE/HBP/138. – United Nations, New York and Geneva, 2005. – 96 p.

Литвин В.В., Королева Н.В. Ресурсное обеспечение устойчивого развития Украины: бюджетно-налоговое стимулирование организованных сбережений населения

На основе исследования концептуальных подходов к государственному стимулированию сбережений, обобщения зарубежного опыта регулирования сберегательного процесса предложен комплекс рекомендаций по совершенствованию государственной политики в сфере сбережений населения в Украине.

Ключевые слова: сбережения домашних хозяйств, сберегательный процесс, культура сбережения, механизм трансформации сбережений домашних хозяйств в инвестиции.

Lytvyn V.V., Korolyova N.V. Resource provision of sustainable development in Ukraine: budget-taxation stimulation of people's organized securities

Based on a study of conceptual approaches to promote public savings and foreign experience in regulating synthesis of savings there has been process, developed a set of proposals to improve public policy in the sphere of people's savings in Ukraine.

Keywords: household savings, saving process, saving culture, mechanisms to transform household savings into investments.

УДК 006.032:[628.5+364]

Доц. Л.І. Максимів¹, канд. екон. наук;
доц. І.М. Максимів², канд. екон. наук; магістр О.С. Пушко¹

ІНТЕГРУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В СИСТЕМУ СТРАТЕГІЧНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Проаналізовано етапи становлення і розвитку стратегічного екологічного менеджменту й інкорпорування у його структуру корпоративної соціальної відповідальності бізнесу. Для цього здійснено порівняння міжнародних стандартів екологічного менеджменту й аудиту ISO 14001:2004 та EMAS III. Проаналізовано можливість створення інтегрованих систем екологічного менеджменту й корпоративної соціальної відповідальності згідно з ISO 26000 як інструменту управління сталим розвитком підприємства.

Розглянуто систему індикаторів ефективності діяльності підприємств відповідно до рекомендацій Глобальної ініціативи зі звітності GRI, наведено загальну характеристику звіту про сталість розвитку.

Ключові слова: стратегічний екологічний менеджмент, інтегрована система екологічного менеджменту, корпоративна соціальна відповідальність, індикатори сталого розвитку, звіт про сталість розвитку, Глобальна ініціатива зі звітності (GRI).

Ідея розроблення стандартів на системи менеджменту з метою встановлення всіх найважливіших цілей, операцій, видів діяльності та управлінських функцій як запорука успішного функціонування компаній вперше виникла в 70-ті роки ХХ ст. Першим національним стандартом на системи менеджменту став Британський стандарт (British Standard) BS 5750, він виступав системою менеджменту якості і був опублікований і введений в дію у 1979 р. Цей документ став не лише першим стандартом, визнаним на міжнародному рівні, але й містив найважливіші риси, притаманні сучасним стандартам екологічного менеджменту, зокрема стандартам менеджменту якості ISO серії 9000.

Історично першою системою регулювання екологічного менеджменту була Програма відповідальності (Responsible Care Programme – RCP). Ініціаторами її запровадження виступили Канадська асоціація виробників хімічної промисловості (Chemical Manufacturers Associations – CMA) та аналогічна

¹ НЛТУ України, м. Львів;

² ІЕПТ ім. В'ячеслава Чорновола НУ "Львівська політехніка"

Асоціація Великобританії [1]. В основу RCP покладено "6 правил поведінки" (Six Codes of Conducts) як узагальнення практики понад 100 компаній. Ці правила охоплюють: суспільну відповідальність, реагування на ризикові ситуації, запобігання забрудненню довкілля, контроль за здоров'ям персоналу, безпекою і виготовленою продукцією. Програма не містить вимоги дотримуватись усіх правил як обов'язкової умови членства. Достатньо визнати необхідність їх дотримання і зобов'язатися прийняти їх у майбутньому.

Історично першим стандартом, визнаним на міжнародному рівні, який містив основні принципи екологічного менеджменту, став Британський Стандарт BS7750, прийнятий у першій редакції в 1992 р. Головна ідея цього стандарту – необхідність регулярних екоаудитів і безперервного циклу покращень.

Із середини 90-х років XX ст. найбільшого поширення в міжнародній практиці екологічного менеджменту набула EMAS (Європейська система екологічного менеджменту і аудиту) та стандарт, розроблений Міжнародною організацією стандартизації, ISO 14001. Постанову EMAS Європейська комісія вперше опублікувала в 1993 р., вона призначалась спершу для використання країнами ЄС, Норвегії й Ісландії. Ця Постанова розцінюється фахівцями як більш жорсткий і формалізований порівняно з ISO 14001 документ стосовно дотримання вимог, зокрема проведення первинного екологічного огляду, процедури екоаудиту (табл. 1). Ці обставини розглядають як такі, що знижують його конкурентоспроможність і привабливість [2].

Табл. 1. Основні стандартні системи екологічного менеджменту й аудиту

Ознака	EMAS	ISO 14001
Рік введення	EMAS I: 1993, EMAS II: 2001 EMAS III: 2009	1996, 2004 2010
Масштаб дії	Спершу тільки Європейський Союз (1993); тепер весь світ (з 2010)	Весь світ
Галузі	Спершу тільки промисловість (1993); будь-які (з квітня 2001 р.)	Будь-які
Предмет дослідження	Місце розташування підприємства	Підприємство і його організація
Обов'язковість оприлюднення	Екологічна декларація	Екологічна політика
Первинна екологічна перевірка	Обов'язкова	Необов'язкова
Частота аудиторських перевірок	Щороку, один раз на два або три роки	Один раз 6, 9 або 12 місяців

Як зазначено в Постанові EMAS III (дод. II), організації, які беруть участь у системі екологічного менеджменту й аудиту згідно з цією Постановою, повинні запровадити системи екологічного менеджменту відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 14001:2004. Постанова *EMAS III* (п. В.4) вимагає визнання організацією того, що активне залучення співробітників є рушієм і необхідною умовою неперервного і успішного покращення стану довкілля, а також є одним із головних ресурсів покращення екологічних показників.

В основі EMAS лежить принцип "забруднювач платить". Організації беруть на себе відповідальність за стан довкілля і прагнуть до безперервного поліпшення своєї природоохоронної діяльності. Членство в європейській системі стандартів передбачає проходження підприємством таких етапів: первинна екологічна перевірка; формування, визнання найвищим керівництвом і оприлюднення екологічної політики; побудова системи екологічного менеджменту; внутрішній екологічний аудит; складання екологічної декларації; екологічна експертиза; підтвердження членства в європейській системі екоаудиту [6].

Створена таким чином система екологічного менеджменту (СЕМ) є інструментом систематичного, періодичного й об'єктивного моніторингу екологічних показників виробничої діяльності щодо дотримання екологічного законодавства і самостійно встановлених цілей екологічної політики. Такий підхід дає змогу досягти основної мети – постійного поліпшення природоохоронної діяльності організації.

Міжнародний стандарт ISO 14001 відрізняється від EMAS тим, що він є не технічним стандартом, а стандартом процесу сформованої в організації системи екологічного менеджменту. Рекомендації, викладені в ньому, можна застосувати до будь-якої організації, незалежно від її масштабу, типу чи рівня підготовленості. Організація має свободу і є гнучкою у визначенні своїх меж і може запровадити цей стандарт як у межах всієї організації, так і окремого структурного підрозділу чи окремого виду діяльності. Для оцінювання і підтвердження рівня відповідності СЕМ організації вимогам цього стандарту передбачена процедура сертифікації.

Відповідно до стандарту ISO 14001 організація повинна: розробити екологічну політику; ідентифікувати екологічні аспекти і визначити найбільш істотні з них; розробити екологічну програму; сприяти плануванню, контролю, моніторингу, корегувальним діям, екоаудиту й аналізу; адаптуватися до обставин [5].

Стандартні моделі СЕМ переважно зорієнтовані на менеджмент і не спрямовані безпосередньо на досягнення конкретних результатів природоохоронної діяльності. Разом із тим, показники ефективності діяльності підприємства є важливим елементом його інформаційної системи; на їх підставі приймають рішення у процесі оперативного управління. Це стимулювало розроблення системи індикаторів ефективності діяльності підприємств. Вимоги до системи індикаторів екологічної ефективності: зіставність, правдивість, істотність, актуальність, точність, зрозумілість.

Розвиток подібних систем відбувався паралельно з удосконаленням моделей СЕМ на підставі таких міжнародних ініціатив:

- індикатори екологічної ефективності діяльності підприємств, які входять до складу міжнародних стандартів екологічного менеджменту й аудиту *ISO 14001* та *EMAS III*;
- рекомендації Глобальної ініціативи зі звітності (*Global Reporting Initiative – GRI*);
- керівництво з оцінювання екоефективності, підготоване Всесвітньою діловою радою зі сталого розвитку (*World Business Council of Sustainable Development – WBCSD*);

- стандарт AA 1000 (Institute of Social and Ethical Account Ability);
- принципи Глобального Договору;
- міжнародний стандарт соціальної відповідальності ISO 26000;
- група індексів сталості Доу Джонса (*The Dow Jones Sustainability Group Index*);
- ініціатива *Globe Scan, Survey of Sustainable Experts*;
- інструмент, названий екологічним слідом (*Ecological Footprint*) [8].

Індикатори результативності покликані виконувати такі основні функції:

- задавати цілі політики (стратегії), а також поточних планів і програм на підприємстві;
- забезпечувати оцінювання міри виконання цільових і планових показників, визначати динаміку результатів діяльності підприємства в часі, а також зіставляти їх із результатами інших фірм (іноземних або вітчизняних конкурентів, торговельних партнерів);
- виявляти потенціали та відхилення від поставлених екологічних цілей і завдань;
- ідентифікувати ринкові можливості та потенціали скорочення витрат;
- слугувати засобом налагодження та підтримання зовнішніх і внутрішніх зв'язків.

Останнім часом дедалі більша кількість великих підприємств розвинених країн особливу увагу приділяють соціальним і етичним аспектам діяльності. Добровільне включення соціальних і етичних питань у повсякденну економічну діяльність і його взаємовідносини із зацікавленими сторонами знайшло своє відображення в концепції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Незважаючи на те, що більшість прикладів запровадження КСВ стосуються великих компаній, підприємства малого і середнього бізнесу також працюють над підвищенням рівня своєї соціальної відповідальності, хоча і в менших масштабах [9]. Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) є одним із головних чинників для побудови діалогу між урядом, бізнесом та громадянським суспільством. Всесвітня ділова рада за сталий розвиток (WBCSD) визначає СВБ як "зобов'язання бізнесу сприяти усталеному економічному розвитку, працюючи із співробітниками, їхніми родинами, місцевою громадою та суспільством у цілому для поліпшення якості їхнього життя".

Підприємства, які приділяють увагу соціальним і етичним питанням, одночасно підвищують свою конкурентоспроможність за рахунок поліпшення системи управління кадрами і створення ефективної системи охорони здоров'я і безпеки праці, розвивають здатність адаптуватися до нових умов і закріплюють добру репутацію на ринку. Сьогодні не існує єдиного стандарту для запровадження концепції КСВ, однак використовуються деякі керівні принципи, які допомагають підприємствам відобразити соціально-етичні питання у своїй діяльності. Вони представлені в стандарті з соціальної відповідальності (*Social Accountability Standard SA 8000*), який вимагає запровадження системи управління соціальними питаннями (*Social Management System – SMS*).

Постанова *EMAS III* (п. В 5) містить також низку вимог до організацій стосовно налагодження зв'язків із зацікавленими колами:

1. Організації повинні бути здатними демонструвати відкритий діалог із громадськістю та іншими зацікавленими колами, включаючи місцеві

громади і споживачів стосовно впливів на довкілля їхньої діяльності, продукції та послуг з тим, щоби ідентифікувати інтереси громадськості та інших зацікавлених сторін.

2. Відкритість, транспарентність і періодичне підготування екологічної інформації є головними критеріями, які відрізняють EMAS від інших схем. Ці критерії є також важливими для побудови довірливих стосунків організації із зацікавленими колами.
3. EMAS забезпечує гнучкість надання організаціями цільової релевантної інформації специфічним аудиторіям і гарантує, що вся надана інформація придатна для застосування всіма, хто її потребує.

Основні фази створення КСВ: визначення корпоративної місії та цінностей; планування; зобов'язання з боку керівництва та підтримка трудового колективу; розроблення системи відповідних показників; створення системи зв'язку із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами); аналіз діяльності підприємства. Одним із основних аспектів концепції є інформування зацікавлених сторін про соціально-етичний аспект діяльності підприємства. Одним із головних методів реалізації цього аспекту є формування звітності про сталість розвитку підприємства (*Sustainability Reporting*). Метою звітності про сталість розвитку є надання інформації про екологічні, економічні, соціальні й етичні аспекти діяльності компанії, а також визначення їх фінансової вартості.

Для того, щоб полегшити формування звіту про сталість розвитку, були розроблені спеціальні керівні вказівки, які отримали назву "Глобальна ініціатива зі звітності" (*Global Reporting Initiative – GRI*). Використання цих керівних вказівок є добровільним. Вони містять такий формат звіту, який дає змогу одночасно відображати економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності підприємства. Крім того, вказівки містять докладні рекомендації щодо оформлення звіту. Звітність у сфері сталого розвитку є практикою вимірювання, розкриття інформації та підзвітності внутрішнім і зовнішнім зацікавленим сторонам, предметом яких є результати діяльності організації стосовно до мети сталого розвитку.

Звіт використовують для таких цілей: розкриття інформації про діяльність підприємства у сфері сталого розвитку; зіставлення й оцінювання ефективності та добровільних ініціатив; демонстрування впливу організації на очікування з погляду сталості, а також впливу цих очікувань на організацію; порівняння результатів діяльності структурних підрозділів організації і різних організацій, а також результатів діяльності в різні моменти часу [7].

GRI організовує показники ефективності в ієрархічну систему за категорією і аспектом. Показники згруповані за трьома складниками сталого розвитку в його традиційному розумінні – економічним, екологічним і соціальним. Звіт про сталість розвитку підприємства повинен бути сформований відповідно до таких принципів: збалансованість (*balance*); зіставність (*comparability*); точність (*accuracy*); своєчасність (*timeliness*); зіставність (*clarity*); надійність (*reliability*); істотність (*materiality*); охоплення зацікавлених сторін (*stakeholder inclusiveness*); контекст сталого розвитку (*sustainability context*); повнота (*completeness*).

У контексті звітності GRI, показники можуть бути як кількісними, так і якісними. Це, своєю чергою, сприяє виконанню вимоги зів'язаності звітів різних організацій. Індикатори сталого розвитку відображено в табл. 2.

Табл. 2. Індикатори сталого розвитку GRI

Складник	Категорія	Аспект
Економічний	Прямі економічні впливи	Споживачі; постачальники; персонал; джерела капіталу; державний і суспільний сектор.
Екологічний	Вплив на довкілля	Сировина; енергія; вода; біорозмаїття; викиди, скиди і відходи; постачальники; продукція і послуги; відповідність нормативним вимогам; транспорт.
Соціальний	Організація праці	Зайнятість; взаємини персоналу і керівництва; охорона праці і виробнича безпека; навчання й освіта; рівні можливості і різноманітність.
	Права людини	Стратегія і управління; недопущення дискримінації; свобода об'єднань і колективні переговори; дитяча праця; примусова праця; дисциплінарна практика; підходи до убезпечення; права корінних і нечисленних народів.
	Суспільство	Місцеві співтовариства; хабарництво і корупція; пожертвування на політичну діяльність; конкуренція і ціноутворення.
	Відповідальність за продукцію	Здоров'я і безпека споживачів; продукція і послуги; реклама; повага до приватного життя.

Розглянемо докладніше зміст звіту GRI. Він складається з шести розділів.

1. Бачення і стратегія. У цьому розділі описують зміст заяви організації про її бачення і стратегію досягнення сталого розвитку і заяви керівництва.
2. Характеристика. Цей розділ містить загальний опис діяльності організації, а також зміст звіту.
3. Структура управління і системи менеджменту. Розділ містить огляд структури управління, рамкових політик і запроваджених систем менеджменту.
4. Показник змісту GRI. Мета розділу – надати користувачам звіту можливість швидко оцінити, якою мірою організація включила до свого звіту відомості і показники, рекомендовані Керівництвом GRI.
5. Показники результативності. У цьому розділі містяться основні та додаткові показники результативності для звітів, підготовлених на основі методології GRI [4].

Зважаючи на унікальні форми зв'язку кожної організації з економічними, екологічними й соціальними системами, в яких вона функціонує, GRI не пропонує стандартизованого набору комплексних показників результативності. Економічна результативність охоплює всі економічні аспекти діяльності організації та її взаємодії з іншими сторонами, зокрема традиційні показники, які використовують у фінансовому обліку, а також дані про нематеріальні активи, які не відображаються у фінансових звітах на систематичній основі. Екологічна результативність стосується впливу організації на живу і неживу природу, зокрема на екосистеми, ґрунти, повітря і воду. Для оцінювання соціальної результативності аналізують взаємодію організації із зацікавленими сторонами на місцевому, національному і глобальному рівнях, а також вплив соціальних показників на нематеріальні активи організації (соціальний капітал, репутація). Для низки показників соціального спрямування, які вплива-

ють на оцінку результативності, складно віднайти кількісний вимірник, тому тут допускається якісне оцінювання систем і діяльності організації.

Основна проблема, з якою стикається будь-яке підприємство у процесі прийняття рішення про підготування звітності зі сталості розвитку – це вибір загального підходу, в основі якого лежали б принципи повного розкриття інформації та змістовне наповнення показників. Для компаній в усьому світі джерелом такого підходу є Керівництво зі звітності у сфері сталого розвитку, розроблене Глобальною ініціативою зі звітності (Global Reporting Initiative – GRI). Керівництво GRI – результат роботи сотень фахівців, які представляють різні зацікавлені кола з усього світу, підготований за підтримки провідних корпорацій, неурядових організацій, профспілок і державних органів.

Причинами, які спонукають підприємства до подання звіту про сталість розвитку, є:

- обмеженість природних ресурсів на фоні зростання чисельності населення;
- забруднення довкілля і глобальні зміни клімату;
- більш жорстке регулювання державою використанням ресурсів і утворенням шкідливих викидів та скидів. Для міжнародного ринку вирішальну роль починає відігравати контроль за природоохоронною і соціальною діяльністю з боку стейкхолдерів (тобто всіх осіб, так чи інакше пов'язаних з діяльністю підприємства) з інших регіонів;
- глобалізація інформації. Сьогодні відомо безліч прикладів того, як неадекватність у соціальній та/або екологічній політиці призводить до втрати фінансової стабільності та ринкової вартості компаній;
- глобалізація ринків інвестицій. Інвестори та представники фінансових інститутів починають надавати перевагу стійкішому бізнесу з погляду не лише фінансових, а й соціальних та екологічних показників.

Запровадження принципів соціальної відповідальності у практику діяльності підприємств передбачає розроблення й реалізацію ефективної стратегії управління підприємством, моніторинг його діяльності, складання корпоративної соціальної звітності. Безпосередню вигоду підприємству вдасться отримати далеко не відразу; для досягнення відчутного результату, за оцінками експертів, потрібно не менше п'яти років.

Процес запровадження принципів соціальної відповідальності пов'язаний з певними труднощами. Їх реалізація вимагає від керівництва підприємства додаткових зусиль, які можуть відволікати від вирішення важливих поточних, нерідко термінових питань. Треба зазначити і те, що якість звіту безпосередньо залежить від якості виконаної роботи. Невідповідність цих двох положень призведе до погіршення репутації підприємства. Тому, якщо підприємство розпочинає процес втілення принципів соціальної відповідальності, то воно має демонструвати готовність до більш повного і правдивого розкриття інформації про різноманітні аспекти своєї діяльності.

До переваг від запровадження принципів соціальної відповідальності на підприємстві можна віднести:

- збереження існуючих клієнтів і залучення нових;
- підвищення продуктивності праці, поліпшення якості продукції. Соціально відповідальне підприємство має у своєму розпорядженні ширші можливості для залучення й утримання талановитих і енергійних фахівців;

- довіра інвесторів і, відповідно, поліпшення доступу до інвестицій і отримання довгострокових інвестицій. Інвестори хочуть мати справу лише з абсолютно прозорими підприємствами, щоби мінімізувати підприємницькі ризики;
- підвищення ринкової вартості підприємства. Запровадивши принципи соціальної відповідальності, підприємство завжди в курсі вимог ринку і може оперативно реагувати на них, покращуючи якість своєї продукції та послуг;
- більш ефективне використання ресурсів, що сприяє зниженню витрат і покращенню фінансових результатів діяльності;
- зменшення антропогенного тиску на довкілля завдяки свідомій поведінці кожного як на виробництві, так і в побуті.

Висновки. Формування культури підприємства на основі принципів соціальної корпоративної відповідальності є одним із вирішальних чинників і водночас одним із сучасних підходів до забезпечення його діяльності у довгостроковій перспективі. Втілення вимог міжнародних стандартів з екологічного менеджменту та корпоративної соціальної відповідальності дає змогу забезпечити цілісний підхід до управління підприємством в умовах сучасних економічних, екологічних і соціальних викликів.

Література

1. Пахомова Н.В. Экологический менеджмент / Н.В. Пахомова, А. Эндрес, К. Рихтер. – СПб.: Изд-во "Питер", 2003. – 544 с.
2. Максимів Л.І. Теоретичні підходи і практичні аспекти побудови інтегрованих систем екологічного менеджменту на промислових підприємствах / Л.І. Максимів, М.В. Дзяма // Теоретичні та прикладні аспекти економіки : зб. наук. праць КНУ ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – Вип. 15. – С. 164-170.
3. Белмане И. Системы экологического менеджмента: от теории к практике / И. Белмане, К. Далхаммар. – Лунд : Изд-во МПЭЭ, 2000. – 196 с.
4. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження. – К., 2005. – 48 с.
5. Соціальна відповідальність українського бізнесу: результати опитування. – К., 2005. – 52 с.
6. Global Reporting Initiative (GRI) // Руководство по отчетности в области устойчивого развития. – Амстердам, 2006. – 234 с.
7. International Organization of Standardization. Environmental management systems. Specification with guidance for use. (ISO 14001-2004), 2004. – 124 p.
8. Regulation of the European Parliament and of the Council on the voluntary participation by organisations in a community eco-management and audit scheme (EMAS), repealing regulation (EC) no 761/2001 and commission decisions 2001/681/EC and 2006/193/EC.
9. Regulation of the European Parliament and of the Council on the voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit Scheme (EMAS), repealing Regulation (EC) no 761/2001 and Commission Decisions 2001/681/EC and 2006/193/EC of 25 November 2009.
10. Weiss F. Environmental management systems and certification / F. Weiss, J. Bentlage. – The Baltic University Press. 2006. – 124 p.
11. Міжнародні стандарти із соціальної відповідальності, 2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.csr-ukraine.org>.
12. Wenk A. Indicators of sustainable development: guidelines and methodologies / A. Wenk, S. Michael. – New York : United Nations, 2001. – 242 p.

Максимів Л.І., Максимів І.Н., Пушко О.С. Интегрирование корпоративной социальной ответственности бизнеса в систему стратегического экологического менеджмента

Проанализированы этапы становления и развития стратегического экологического менеджмента и инкорпорирования в его структуру корпоративной социальной ответственности бизнеса. С этой целью осуществлено сравнение международных стандартов экологического менеджмента и аудита ISO 14001:2004 и EMAS III. Про-

анализирована возможность создания интегрированных систем экологического менеджмента и корпоративной социальной ответственности согласно ISO 26000 как инструмента управления устойчивым развитием предприятия.

Рассмотрена система индикаторов эффективности деятельности предприятий согласно рекомендаций Глобальной инициативы по отчетности GRI, приведена общая характеристика отчета об устойчивости развития.

Ключевые слова: стратегический экологический менеджмент, интегрированная система экологического менеджмента, корпоративная социальная ответственность, индикаторы устойчивого развития, отчет об устойчивости развития, Глобальная инициатива по отчетности (GRI).

Maksymiv L.I., Maksymiv I.N., Pushko O.S. Integration of the corporate social responsibility of business in to strategically environmental management system

The aspects of international standards creation in the field of environmental management and social responsibility are considered. Comparison of international standards is given of environmental management and audit scheme ISO 14001:2004 and EMAS III. Existing standards and norms are analysed relating to introduction of social responsibility principles on enterprises according to ISO 26000.

The indicators of performance of enterprises are analysed and this description of sustainable development reporting on enterprises.

Keywords: strategically environmental management, integrated environmental management system, corporate social responsibility, sustainable development indicators, sustainability reporting, principles of Global Convention, GRI.

УДК [504:658]:352

Аспір. О.Л. Лотуш¹ – НЛТУ України, м. Львів

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ МІСТА

Проаналізовано й узагальнено передовий досвід міст країн-членів ЄС щодо особливостей запровадження системи муніципального екологічного менеджменту. Встановлено залежність між величиною міста і типами запроваджуваних систем екологічного менеджменту. Розглянуто інструменти і підходи екологічного менеджменту, які застосовуються на рівні міста, з погляду їх адаптування до вітчизняних умов.

Ключові слова: система екологічного менеджменту, система муніципального екологічного менеджменту, місто, органи місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. З кожним роком дедалі більша кількість органів місцевого самоврядування прагнуть запровадити систему екологічного менеджменту (СЕМ). Сьогодні сектор державного управління є одним із найшвидше зростаючих секторів, які прагнуть запровадити СЕМ [3, с. 8]. Так, кількість зареєстрованих місцевих органів влади, які запровадили СЕМ відповідно до вимог EMAS, налічує понад 140, зокрема в Австрії, Бельгії, Німеччині, Данії, Іспанії, Франції, Італії, Швеції і Великобританії [5].

Незважаючи на багаторічний досвід функціонування системи муніципального екологічного менеджменту (СМЕМ), відчувається недостатній рівень його використання на загальноєвропейському рівні. Тому на часі формування загальноєвропейського підходу до запровадження СМЕМ. Серед ус-

¹ Наук. керівник: доц. Л.І. Максимів, канд. екон. наук - НЛТУ України, м. Львів